

„ממעגל הנעורים“ דרך „אחרית השעשועים“ ועד

ל „פריסת הפרסים“ * מבול השירה * בוחנת הכליות של

דויד שחר * העיניים של המדינה : 1933

פרסים

שטוק

מי שחשב אי פעם שיש גבול לטימטום, לא חשב מן הסתם על תכני הספרות בישראל. תכנים אלה מהווים הוכחה ניצחית שאין גבול לטימטום.

בשבוע הבא יגיע הטימטום בספרות הישראלית לשיא חדש. דמותו של השאח החדש תתגמד במהלך טקס הענקת פרס ביאליק.

כידוע, מוענקים מדי שנה שני פרסי ביאליק. האחד לחוכמת ישראל, והשני לספרות יפה. הפרס לחוכמת ישראל לשנה זו יוענק לחוקר הספרות דן מירון, בעוד שהפרס לספרות יפה לא יוענק לסופרים **לעמוס עז, יצחק כרמל, פינחס שרה, יהושע בר-יוסף** ואחרים. שהטביעו אותם של ממש על הספרות בישראל.

פרס ביאליק לספרות יפה לשנה זו יוענק ל... ליצן! לפרופסור **דוב סדן**.

מאחר ופרופסור סדן תרם אי פעם שם תרומה כלשהי, במסגרת המיטב של חוכמת ישראל, הרי שחבריה שופטים שהעניק לו את הפרס לספרות יפה חטא חטא חמור לספרות היפה. לפרס ביאליק וגם לדוב סדן עצמו.

מי שיטרה לחפש במדף הספרות היפה את ספריו של סדן, הרי שלא ימצא דבר. ספריו מפורזים לעשרות במדפי הפולק לור, הביקורת, ההגיגים והרכילות הספרותית בעברית ובאדיש.

דוב סדן הסופר מסתתר במדפי הסיי

דוב סדן (שטוק)
לא אדיש, לא פולני ולא עברית
פורת תחת שם הולדתו: **דוב שמוק**.
שני ספרים של סיפורת, שניהם ראיונות בשנת 1946 — ממעגל הנעורים ואחרית השעשועים. שניהם לא זכו להרשים

• דוב שטוק — ממעגל הנעורים; ה' צאת עם עובד; 262 עמודים (כריכה קשה).
דוב שטוק — אחרית השעשועים; ה' צאת הקיבוץ המאוחד; 106 עמודים (כריכה רכה).

בעת הופעתם או להעדיף את סיפי הספרות העברית, הם אפילו לא זכו לפרסי נורי דאז, שמלצר, פינקלשטיין, בסרביה וליטא. הם פשוט נעלמו ונמוגו.

רק חוק הפירמיה של הספרות הישראלית הצעיד את אט אט את דוב סדן/שטוק במעלה הפירמיה, עד לקודקוד הפיסגה של קבלת פרס ביאליק לספרות יפה, בשבוע הבא.

כמו נביא של ספרות ופריסת פרסים, מביא סדן/שטוק לממעגל הנעורים שלו מוטו הלכות מאבי הפרס, ח.נ. ביאליק, האומר: — — — **ועיני תגשש לה, בין השיטין / ומחפשה דום בין תני האו-תיות, / השתדל תפוס מטעם את עקבות נפשי / ומצא נתיב ראשוני פטרוריה / במקום מלדתה וברית הייה** מסתבר, ששלושים שנות גישוש בין השיטין, וחיפוש דום בין תני האותיות... הביאו לסדן/שטוק את הפרס הנכסף.

בניגוד לעברית של **ש"י עגנון**, שתמיד לנצח, הרי שהפרוזה אותה שירבט רוב סדן, לא עלה בידה לעמוד מאו שנת 1946 ועד היום, ובדיחות טפלות למדי, כמו: **„עד שבא רוח של עזות באתו זה משונה, שהבעל לא וזה לחתי-זת זקן ואשתו זכתה לשפע מטופע ונק-רא משום מה בתולת-אשה, התחילו גזברים בתקופות, כפאלצט גבזה ובגרי-גזית נמלצת...“** אין בכוחן להצחיק אפילו סדר קשיש מהתקופה הזאת.

יצירת הפרוזה של דוב סדן/שטוק היא התגלמות של הארכאיות הסיפוריות, זו אינה אידיש, לא פולנית וגם לא עברית, לא עגנון לעניים, לא הזו לעוורים — אולי אדם מיעקביץ לבורים, הנחבאים עד עצם היום הזה ביערות פולין.

גם בקובץ השני, אחרית השעשועים, מצטט סדן/שטוק להפח מוות בגורם רב-החיות של הגימנסיה המרכזי-אירופית, הוא רוצחו נפש. הוא עושה זאת כמו זפר קדוש, העובר מפרח לפרח לשוני, וטל את אבקניהם ותחת דבש רודה אותם לחומץ מפוגל.

שני הקבצים הספרותיים של סדן עמו-זים בלשון סינתטית, והתיאורים של ה-נימניסטי האומלל, הקורא וקורא את מין ואופי של **אופ"ו וינינגר**, אינם עוברים את מרחק האמינות.

כאן אולי המקום להזכיר, שקיים דוב סדן, ולא דוב שטוק, איש הפולקלור, מי שלקט את קערות השקדים וקערות האגוזים, מי שאסף סיפוריהם של סופרים באי-דיש ובעברית, מי שליווה את התפתחותה של הספרות העברית בארץ-ישראל, מי שיש בו מעט מחוכמת-ישראל, והיה ראוי לקבל, אולי, פרס לחוכמת ישראל.

אבל פרס ביאליק לספרות? דוב סדן/שטוק של פרס ביאליק לספרות לא יותיר רושם, ולו אף הקטן ביותר, בספרות העברית והישראלית. חבל רק, שבעצם קבלתו את הפרס הוא מונע את הענקתו לסופרים יוצרים של ממש.

שעתו הגדולה של דוב סדן, שתרים אותו מהנומך הספרותי, יכולה להיות בי-שבוע הבא, אם יסרב לקבל את הפרס, בטענה שאינו ראוי לו.

במעשה כזה יותיר סדן את שמו במקום מכובד שבמכובדים. למעשה שכזה יש צורך בגבהות רוח ובעוצמה של נשמה.

סיקורת

שיר שורשיר

●● את שנות השמונים של השירה העברית הנך מבול של ספרי שירה. אם להתעלם מאותם ספרים ואותם מפרסמים **כאיתמר יעזר-קטש** ו**מרצה רוסמן** בהוצאת עקד, בעבור שלמונים, הרי שמבול סיפרי-שירה זה מפתח ●● **אסף כרמל** הוא צייר ירושלמי לא ידוע, שבשעות הפנאי מחבר שירים לא-נדודים, אותם קיבץ בקובץ לשכון בערפל. כצייר ומשורר ירושלמי הרי שבן-מנחם חי בעולם שבו „מתוך עלטה בהערכת / קורא אבא...“ ושאר בעלי-חיים, שאינם מותירים רישום או רושם כלשהם. בגב האסופה כתוב, כי „סיפרו הראשון אורילוס אורילוס יצא לאור ב-1973 וזכה הדפוס של אותם „מבקרים חשובים“, כמקובל. הספר ראה אור בהוצאת ספרית פועלים ●● באותה הוצאת ספרים ראה אור סיפרו של **חנינא פורת**, שעליו כתב המו"ל: „חנינא פורת בן עין-החורש ומשנת 1963 חבר בקיבוץ להב, אשר בנגב הצפוני. בשיריו נסיגות למגע בין כאן לשם, בין או לעכשיו על רקע הנוף החשוף ואירועים קיימים ושל בני דורו...“ המגע בין כאן לשם, מצוי בספר חישורים לבנים, בתדריכים שיריים כמו: „ברום של 70 אלף רגל / הגור כסבור אל העם הלכוד / במסע אנטי צלב / נימט עתים יגבילו / בין כוח הכבוד / לאי הרצון להגיע...“ באמת, מי צריך את זה, חוץ מבית-הדפוס? ●● שני הספרים שסקרו עד כה, וספרו של **פינחס פלאי** אינן מהופך בשמים, ראו אור בסידרה עליה כותבת ההוצאה: „סידרת ספרים בעריכת **עזריאל אובמני** ז"ל...“ סידרה אשר ההוצאה צווחת ממנה. אם כי מן הראוי לציין, שהמרחק בין תהום שירתו של פלאי לשירת קודמיו הוא כמרחק שבין ביאליק לאחרון מסוררי דורו. שיריו של פלאי אינם ראויים לפירסום בעלון-קיר של כיתה שישית בבית ספר תיכון, כמו בית-השיר הראשון בקובץ: „את שמך טרם ידעתי / אבל זאת ידעתי / גם ידעתי / מהרגע הראשון / ומעל לכל ספק / יום יבוא ואכתוב לך / שיר...“ ולא ידעה השירה העברית כי בא משורר שכזה לא קירבה ●● משובה ליד משוררים אלה הוא המשורר **שימעון צמרת**, שספרו מרה שחורה מעיד על כך, שהוא בעל סיגנון ושיטה משלו בשירה הישראלית. שיריו של צמרת עשויים בשורות ארוכות, כמו: „הצבע שתפצץ ממחם תתן לחלוצית פוני-כי חוקים, הפתמים שישארו אחרי הרם והבשר...“ או: „המסיקה המייבשת רהימים תמית את הקצוות במיתות שכלול מחוכמות הרחק הממתרים שבחדר...“ אין ספק שהצמרת הוא בעל ייחוד בנף השירי, משורר הראוי לעיון. חבל שהקובץ אינו ערוך ומתומצת יותר. הוא ראה אור בהוצאת הקיבוץ המאוחד ●● **רון ארלר** הוא דמות טראגית, התאבד בגיל 19. קובץ שיריו הראשון, בשם כל הכאבים עורר התעניינות רבה וביקורות נלהבות, והוא אף נמכר בחמש מהדורות. ובצדק. טעה מי שביקש לחזור רבה ההצלחה של בשם כל הכאבים, זה שאסף את הספיה והסחיש משירת רון אדלר, וקיבצם לקובץ מחמד אקטוף ענן שראה אור השבוע בהוצאת ספרית פועלים. מי שעשה זאת חטא לשירה העברית, ויותר מזה, לרון אדלר המנתי. שהדחים בקובץ הראשון והפך לרגיל בקובץ השני ●● תופעה סוציאל-לוגית תרבותית מוזרה היא תופעת המשוררים בנייה-מיעוטים הכותבים שירה בעברית. **ככהא מוחמד** פירסם קובץ תחת הכותרת קץ, ובו שורות כמו: „את רוחי אמר בכבי / עד שדמעותי כקטע, / אילו את הקמצנים אשאל / מתן ממני לא ימנעו / אילו את אדון העולם / אשאל למען כביו...“ שורות, שהינם גיבוב של מילים ורגשות, שלא עברו את תהליך הגיבוש השירי, שיש בכוחו להפכם לשירה של ממש. שירים כמו השיר גונדת בו כותב ככהא מוחמד: „קט לי נודע; / זולתי אהובך / הנית בלבי / כפיה / בנייה !! / מגין לך? /...“ הרי שגם הכותב המבקר שלי לא עמד עוד למקרא המלה הזה. הקובץ ראה אור בטרקלין ●● אין ספק שאנחנו **שמאס** הפך לנכס צאן ברזל של השירה העברית. ניסח זאת באוזני מבקר, שחרר לעצמו ואמר: „אם לא אכתוב טבות על שמאס, הוא לא יתרגם את המשוררים שלי לערבית...“ בימים אלה פירסם שמאס קובץ שני בעברית, תחת הכותרת שטח הפקר. אודה שאת קובץ שיריו הראשון של שמאס חיבתו, מאחר והיתה בו רעננות ולא היה בו תיחוס, והוא היה נקי מיימורות. סתם ספר שירה בינוני, של כאב וכל השאר, אבל קובץ זה עורר בי גועל-נפש. הוא עמוס ביומרות מוגזמות. ניסיונות שירי בסלנגים ילדותיים עבריים. כמו לטוב /או שיר הינד צמרפלה, והשיא, ויסלחו לי הקוראים: העכביש של רבי נחמן ושיר ערב שבת. אנטון שמאס מצליח לערוך בקובץ זה אנתולוגיה של כל המשוררים שהשפיעו עליו, החל מהאב של **יהודה עמיחי**, דרך נתן זך ועלה באבסלום של **יונה וולך**. מלאכת השירה לא צלחה בידו, כפי שצלחה בסיפרו הראשון. הספר ראה אור בהוצאת הקיבוץ המאוחד ●●

כמה חודשים מפרשיה תמוהה, שבין סופר הפולקלור הירושלמי **דויד שחר** לבין אחת מהמוזות שלו... כך היתה נפתחת, מן הסתם, רשימה על סופר זה במדור רחל המרחלת.

מאחר והרי זה עוסק באותיות ולא באותות, מדוי שכל מה שנתר הוא להביא כמה קטעי ביקורת, אותם חיברה הגב' **שרה כ"ץ** ברשימתה דיאגנוזה של סופר ש, בגד בחשא הנפש" שלו ברשימה זו היא מדגישה כמה מהצדדים הפולקלוריים טיים של סופר הפולקלור הירושלמי **דויד שחר**. רשימתה המאוד-כועסת של הגב' כ"ץ הפיחה רוח בדפיו העבשים של ריבעון סופרי ירושלים, שאיש אינו קורא בו, או לא קרא בו לפחות עד לפירסום

רשימתה של הגב' כ"ץ.
כותבת כ"ץ: „כמה מתבטאת הול-שדתי ומצרעתי של ספר זה, וכמה הוא מקומם פותח כל כך בקורא ובחשני האם-תימי (והאתי) עד כדי צרימה גסה, ומביא אותה, קוראת ומבקרת, פרשנית וחוקרת, שהעריכה כל כך את יצירותיו ופתיחותו האמנותיות, ולפסקה בה רבות, להצטרף הפעם ללא היסוס, אל קולות הגתיו...“ ואכן, מתמרמרת עד למאד הגב' כ"ץ מי „כנפי דמיונו הפרועים“ של שחר, והיא כואבת בביקורתה: „הנה, מיד בפגרת-היכרות ראשונה וקצרה זו, ובאמצע חדר

• ירושלים — ריבעון לספרות; עור-כיס. אירוד ופנקלען, הוצאת אגודת השלם; גיליון 4; 112 עמודים.

כתבי-עת

שחרמן

עולם הספרות של ירושלים מתמוגג מזה